

Koncept
3 sept.

Mahan & hans betydning i vor tid!

~~Herr formand, mine herrer!~~

begynder

voit 9 aule

Jeg vil gerne have lov til at indlede mit foredrag med en tak fordi der er blevet givet lejlighed til her i krigsvidenskabeligt selskab at tale om den mand, der frem for nogen anden har haft indflydelse på forståelsen af søkrigens væsen og betydning.

Jeg kunne ønske, at en kyndigere og mere belæst og erfaren kollega havde kunnet overtale til i mit sted at fremsætte betragtninger over det, der for os søofficerer må anses for den rette lære, og beder undskyldt, hvis der i hvad jeg har at sige skulle indsnige sig påstande, der måtte forekomme hasarderede eller overdrevne. Efter fattig evne skal jeg imidlertid forsøge at begrunde og underbygge mine udtalelser, både i foredraget og i den diskussion, som det forhåbentlig kan give anledning til.

Efter oberstløjtnant Rosenløvs strålende foredrag om Clausewitz i fjor, som vi ~~også~~ ^{her} i SLS fik lejlighed til at glæde os over, ~~er~~ ^{var} det naturligt at krigsvidenskabeligt selskab ~~har fundet~~ ^{fanøet} den søstrategiske klassiker MAHAN frem og ønsket ham behandlet, bl.a. for at prøve at konstatere, om hans synspunkter har nogen værdi i vore dage. ~~Da dette foredrag imidlertid måtte kunne konkurrere med skolelæreren, gennemgik~~
og ud fra den kontinuitet, som jeg anser for nødvendig i alting, og ud fra den betragtning, at ingen og intet er noget i sig selv og løsrevet fra sin sammenhæng, men kun i relation til sine forudsætninger og omgivelser, vil jeg tillade mig først at betragte manden M., hans baggrund og udvikling, hans produktion og dens og hans indflydelse i samtiden, før jeg prøver at trække linierne op til vor tid.

Jeg håber, at det på dette grundlag i løbet af ~~mit~~ foredrag vil komme til at stå mine tilhørere klart, at det er få søofficerer, der uden at nå de højeste kommandoposter, har opnået en så betydelig indflydelse på deres samtids og eftertids syn på deres værn som M.

Alfred Thayer Mahan fødtes den 27. september 1840 som søn af lærer (professor) i ingeniørkunst ved West Point militærakademi, Dennis Hart M. og Mary Helena Okill.

Uden at gå for dybt i de vidtgående diskussioner om arv og milieu vil jeg benytte lejligheden til at påpege dybtgående overensstemmelse mellem far og søn i det foreliggende tilfælde, utvivlsomt et udslag af at gode nedarvede anlæg har fået de best mulige livsbetingelser og derfor har kunnet udvikle sig til et strålende resultat.

Mahans far havde begyndt sin karriere i den amerikanske hær som elev på West Point under den skolechef, oberst Thayer, hvis navn

og nævnt M. sikkert
Sagde skolelæreren
næst muligt
lovet en
tilslutning
nå
fyg gælder
de afslutning
for denne næst
afgør herud

hans ældste søn kom til at bære som mellemnavn. Den ældre M. havde usædvanlige evner og blev allerede efter et år på skolen ansat som "fungerende hjælpelærer i matematik", for det ^{trin} klasse ^{han} lige havde forladt, en stilling ^{han}, kort efter at have bestået skolen som nr. 1 i sin klasse, som løjtnant i ingeniørkorpset, blev fast ansat i.

Efter kun et års tjeneste i stillingen blev han 1825 sendt på et flerårigt studieophold i Europa, særlig i Frankrig, hvor han gennemgik flere skoler. Hjemkommen herfra ansattes ^{han} som fungerende lærer i ingeniørkunst, et felt, der under hans utrættelige energi blev meget omfattende. Det siges om hans fremstilling af et slag, en belejring eller et felttog, at hans analytiske evne, der var styrket af kratiske studier og flittige undersøgelser, var i stand til at ændre, hvad der så ud som et kompliceret spil af tilfældigheder til en slående belysning af strategiens og taktikkens principper.

Personlig beskeden og tilbageholdende var han levende interesseret i alt, hvad der vedrørte militær ingeniørkunst i det hele taget. Det er ikke mærkeligt at en søn, der arver blot nogle af disse egenskaber og forstår at nyttiggøre dem på et nyt felt, vinder mere end almindelig berømmelse.

M.s mor var datter af en pigeskolebestyrerinde og var et dybt religiøst gemyt, der ^{gennem} ^{den} nære tilknytning mellem moderen og ^{hendes} ældste søn ^{prægede} denne sidste stærkt. En påvirkning der ^{ikke} svækkedes af et to-årigt ophold i hans farbrors New York-hjem, mens M. frekventerede Columbia College der, idet farbroderen var præst og lærer på et seminarium.

Ikke at M. blev et hengehovede, han havde fra sine ^{tidligste} drengeår gennem ^{gennem} ^{Marlyat} og gennem sin tilknytning til militæret fået lyst til søen og søofficersuddannelsen og ^{også} søgte ⁱ 1856, 16 år gammel, på eget initiativ og uden faderens støtte ind på Annapolis, den amerikanske søofficersskole.

Det er værd at mærke sig, at M.'s uddannelse til søofficer faldt i sejkkrigsskibstidens sidste år, hvorved han fik den fulde forståelse af de forhold, under hvilke de forudgående 3 århundreders søkrige var blevet uddæmpet.

I sommeren ~~1859~~ 1859 bestod han som nr. 2 i sin klasse, men var selv mere optaget af en usædvanlig god karakter i praktisk sømandskab end af sin smukke samlede placering. Han udkommanderedes derefter med fregatten "Congress" til Brasilien, hvorfra han først vendte hjem ved borgerkrigens udbrud i 1861.

Denne krig gav M. personlige krigserfaringer på flere af søkrigens områder under hans forskellige udkommandoer til søs, såsom blo-

ken M. rejste hjem via Europa. På denne rejse ^{besøgte han} ~~Frankrig~~ Frankrig ~~og~~ og England. Efter hjemkomsten i 1872

kadettjeneste, kampe mellem skibe og kystforsvarsanlæg og til en vis grad i amfibiekrigsførelse, men uden at han kom til at deltage i afgørende begivenheder, ~~tilxssx~~ mest fordi der kun forekom få sådanne på grund af at styrkeforholdet til søs mellem Nord- og Syd-staterne var så ulige.

En del af krigen tilbragte han på den af hensyn til krigen til Newport flyttede søofficersskole, hvor han blev hjælpelærer i sømandskab hos dav. lieut.com. Luce, under hvis kommando han året efter deltog i sommerens kadettogt til Europa. Dette samarbejde skulle senere få den største betydning for M's karriere.

Efter krigen fulgte en flerårig tjeneste i Østasien fra hvilken M rejste hjem via Europa. På denne rejse ^{besøgte han} ~~Frankrig~~ Frankrig ~~og~~ ~~England~~ og England. Efter hjemkomsten blev ^{i 1872} ~~M~~ gift med den adskillige år yngre Miss Ellen Lyle Evans og kort efter forfremmet til commander, ~~erlogekaptajn~~ ^{J. oliver gulf} Som sådan fik han i slutningen af året sin første chefsudkommando til den sydamerikanske station, hvor han havde gjort tjeneste umiddelbart efter sin officerseksamen.

Efter knap 2 års tjeneste her blev han i 1875 sat til tjeneste på orlogsværftet i Boston, hvor hans pligtfølelse og retfærdighedsans snart bragte ham i modsætningsforhold til den civilt prægede værftsledelses slendrian; hvorvidt dette var medvirkende til, at han i 1876 blev sat på nedsat hyre og fritaget for tjeneste, kan ikke bevises.

For at få det mest mulige ud af den reducerede løn og den tvungne lediggang, flyttede han med sin familie til Pau i Frankrig, men opnået her blev ^{dog} kun af kortere varighed, for allerede i september 77 blev han ansat som chef for artilleriuddannelsen på søofficersskolen i Annapolis. Her fik M. for første gang i større udstrækning lejlighed til at følge med i den ^{internationale} sømilitære fagpresse og litteratur, idet det skal ^{bemærkes} ~~indskydes~~ at M. havde et godt kendskab til fransk.

Også tjenesten i Annapolis blev af ret kort varighed, han ^{blev} ~~kom~~ herfra ^{sat} til 2 års tjeneste ved New Yorks orlogsværft, denne gang ved navigationsvæsenet, der i den tids amerikanske flåde var ansvarlig for personellens uddannelse og personeladministrationen. I 1883 kom M. igen til søs, som chef for en 3'klasses skruekorvet, ~~et~~ ^{blev} veteranskib fra borgerkrigen og ~~et~~ ⁱ ret dårligt ^{forfatning} skib, ~~denne~~ gang på Sydamerikas vestkyst.

Under denne udkommando modtog M. den opfordring, der skulle blive af skelsættende betydning for hans hele fremtid. Hans tidligere chef

nu Captain Stephen B. Luce, skrev til ham og opfordrede ham til at blive lærer i søkrigens historie og taktik på den amerikanske marines nyoprettede stabsskole, Naval War College.

I sit svar, i hvilket han takkende modtog tilbuddet, udtrykte M. tillid til egne evner til at løse opgaven, men følte sig usikker m. h. t. om han havde den viden, der måtte være den nødvendige ballast for en lærer på dette store felt.

Cpt. Luce, der må betegnes som skaberens af den nævnte skole, havde fået den opfattelse, at der savnedes et sted, hvor studiet af tidligere tiders søkrigsbegivenheder kunne danne baggrund for uddragelse af principper for søkrigsførelse til vejledning i fremtiden. Denne opfattelse førte han selv tilbage til et tilfældigt møde med general Sherman under borgerkrigen, hvor det var gået op for Luce, hvor langt den amerikanske hær førere i så henseende var forud for flådeførerne, ^{for det} ~~derigennem~~ at de var uddannet til at opfatte ^{og analysere} en situation og handle i overensstemmelse med simple og klare principper.

Takket være en omfattende opbevaret korrespondence som M. førte bl. a. med en tidligere kadetkammerat, ^{p. gr. af søsyge} ~~der~~ havde søgt anden uddannelse og som bl. a. blev medlem af Kongressen, kender man ret meget både til de følelser hvormed M. modtog denne opfordring og de forudsætninger han havde for at løse opgaven, og det må siges, at det var et heldigt valg Cpt. Luce ~~gjør~~ traf.

M. havde - vel til dels på gr. af sin omfattende udenlandstjeneste til søs og sine ^{nyttige} rejser - i hele sin tjenestetid interesseret sig for politik og politikere og fulgt sin samtids begivenheder, navnlig udenrigs- og militærpolitiske med stor iver. ^{og havde således en god baggrund for strategisk vurdering} Der var i almindelighed god tid dengang og i den amerikanske marine i særdeleshed, så M. var langt mere belæst og velorienteret end gennemsnitsofficeren idag og havde som den grundige og velovervejende læser han var af naturen, ved læsningen udviklet sin nedarvede kritiske og analytiske evne.

Han havde sine meningers mod og var i stand til klart og koncist at formulere sine tanker.

Han var klar over, at hans svar på Luce's henvendelse kunne medføre, at han måtte sige farvel til de drømmesom vel enhver officer har drømt på et eller andet tidspunkt før eller under sin karriere, om at nå de højeste kommandoposter, men han følte, at det var hans pligt at følge opfordringen og derved gavne tjenesten i det værn, hvortil han havde viet sit liv, og jeg tror, at alle søofficerer i hele verden bør være taknemmelige for at M. følte således.

I sept. 1885 forfremmedes M. til Cpt. efter 14 dage før at have strøget sin kommando og fik derefter omtrent et år til at forberede

sine foredrag til stabsskolen. Hvilken forskel fra forholdene for lærere i vore dage, intet under at der nu kun skabes lidet af varig værdi på dette og lignende felter!

Forøvrigt bør det ~~vet~~ nævnes, at rapporten fra inspektionen før kommandostrygningen var særdeles rosende. Hanset at M. ^{er blevet liftet som} ~~er~~ upraktisk rent manuelt, var der intet i vejen med hans kommandomæssige og administrative evner.

Inden M. nåede at overtage lærerposten ved War College i Newport var Cpt. Luce blevet forfremmet til Commodore og sendt til søs, således at M. ved sin tiltræden blev chef for skolen (President of the W.C.).

Fra marineministerens side var der kun ringe forståelse for behovet for en stabsskole og efter kun to års forløb blev den slået sammen med torpedoskolen på Goat Island, men inden dette skete havde M. fået lejlighed til på sin skole at træffe den senere minister og præsident Th. Roosevelt, et bekendtskab, der førte til venskab og dannede baggrunden for M.'s indflydelse på USA's marinepolitik.

En regeringsændring medførte ny signaler for stabsskolens fremtid, Luce var utrættelig i sine bestræbelser for at få skolen genoprettet og fra 1889 til 93 gik alt godt, men så medførte et nyt regeringsskifte, at en af skolens modstandere blev marineminister og som sin første regeringshandling beordrede M. til søs som chef for flag-skibet i den europæiske eskadre, krydscruiseren "Chicago". Det var meget mod M.'s eget ønske, hans første bøger om sømagt og dennes indflydelse var netop udkommet og havde vakt berettiget opsigt, og han var ^{derfor} meget opsat på at videreføre sine studier og forelæsninger.

Man må samtidig gøre sig klart, at det på ingen måde var nogen let sag for eskadrechefen, kontreadmiral Erben, at have en så kendt og anerkendt yngre officer som skibschef på et repræsentationstogt, og forholdet dem imellem blev da heller aldrig blot nogenlunde tåleligt.

Overalt i Europa, men særlig i England, blev M. mødt med den største imødekommenhed, ~~og~~ men han savnede sin skole, sine bøger og sit studereværelse og var bitter over, at der var så meget større forståelse for hans tanker og værker i udlandet end i hans eget fædreland. Profeternes lod!

I marts 1895 nedhalede M. for sidste gang sit kommandotegn og gik i land til fortsat skribentvirksomhed og lærergering ved den på grund af hans voksende anseelse genoplivede stabsskole.

Sammen med Th. Roosevelt og Henry Cabot Lodge deltog M. nu i bestræbelserne for at åbne den amerikanske offentligheds forståelse

for nødvendigheden af en stærk amerikansk flåde og af en vis expansionisme først og fremmest rettet mod Hawaii, men også som en ~~vis~~ forberedelse til Panamakanalen og den spansk-amerikanske krig.

Ved ~~disse~~ dennes udbrud befandt M. sig med sin familie på rejse i Europa, men blev øjeblikkelig kaldt hjem og beordret som medlem af Naval War Board i Washington, hvor hans rolige og kold^{de}indige overvejelser fik en betydelig indflydelse på den amerikanske krigsførelse til søs. Til belysning af hans evne til rigtig situationsbedømmelse kan nævnes, at han inden sin afrejse fra Europa rigtigt forudsagde, at krigen ville vare i tre måneder!

Et andet typisk træk fra M. var, at han ud fra sin sunde opfatelse af kommandosystemer meget kort efter sin indtræden i War Board foreslog dette erstattet af en ansvarlig kommanderende, et fuldstændig uegennyttigt forslag, der imidlertid ikke nød fremme, da M. ikke kunne påvise direkte fejl som følge af War Board's hidtidige virksomhed!

Efter at have deltaget i Amerikas representation ved første og anden Haager-konference blev M. i 1908 af daværende præsident Roosevelt beordret til Washington for at medvirke ved behandlingen af principielle spørgsmål vedrørende den amerikanske flådes fremtid, både materielt og administrativt, men p.g.r. af præsidentskiftet i 1909 blev der i første omgang intet varigt resultat ud af ~~den~~^{hans} her ydede indsats.

Men hans skribentvirksomhed fortsatte, uanset at det var M.s indtryk, at hans arbejde ikke interesserede hans landsmænd nok. Selv var han en levende interesseret tilskuer til og kommentator af det rustningskapløb, der dannede optakten til første verdenskrig, hvis første måneder han nåede at opleve som en syg mand. Den 1. december 1914 døde M. af en hjertelidelse, anerkendt af sin samtid, som den der mere end nogen anden havde præget den søstrategiske tænkning.

De skrifter, hvormed M. har øvet denne indflydelse, omfatter først og fremmest hans bøger om sømagtens indflydelse på de afgørende krige i Vesteuropas og USA's historie i tiden fra 1660 til og med 1814.

Disse bøger er omhyggeligt bearbejdede udgaver af hans foredrag og forelæsninger på Naval War College ^(in a more precise) og er i deres opbygning og sprogform præget heraf.

Til denne produktion knytter sig også "Naval Strategy" - "Søkrigens strategi sammenlignet ^{med} og sat i modsætning til principper og praksis for militære operationer til lands," som den fulde titel lyder. Denne bog, der i sin endelige form først udkom 1911 omfatter ligeledes

en samling forelæsninger med det i titlen angivne formål og ført helt op til M.s egen tid, gennem en kritisk analyse af den søkrigs-mæssige side af den russisk-japanske krig, herunder ^{først og fremmest} også af kampene omkring Port Arthur.

Også M.s meget omfattende og indgående levnedbeskrivelse af Englands største søkriger, Lord Nelson slutter sig til denne del af M.s forfatterskab tillige med hans samling af kortere beskrivelser af forskellige typer på søofficerer "Types of Naval Officers drawn from the History of the British Navy".

En anden side af M.s skribentvirksomhed, der både som emne havde og i hovedsagen udelukkende henvendte sig til hans samtid, er den lange række af avis- og tidsskriftsartikler, der indledtes med hans allerførste essay om "The Gulf and Inland Waters" i 1883 og først sluttedes få måneder før hans død med en artikel om "Seapower in the present European War" Mange af disse artikler og indlæg i dagens debat, dog ikke dem alle, er senere udkommet samlet i biografisk form.

Det må endelig nævnes, at M. har skrevet 2 selvbiografiske bøger "From Sail to Steam" og "The Harvest within". Den første er en skildring af hans liv i marinen, den anden en af hans dybt religiøse følelser båret fremstilling af hans tanker om dette liv.

I alt har M. fra 1890 til 1913 udgivet 21 bøger, hvoraf nogle overordentlig omfattende, således er "The Influence of Seapower on the Wars of the French Revolution and Empire" på 2 bind af ialt 300 sider og adskillige andre er ikke meget mindre.

Det vil alene heraf fremgå, at M. var en overordentlig flittig mand. Det fremgår endvidere af de begrænsede dele af hans produktion som jeg har nået at stifte bekendtskab med og af dens almindelige omdømme, at han var en uhyre samvittighedsfuld skribent, der med stor energi fordybede sig i de mindste detaljer, for at det grundlag, hvorpå han baserede sine slutninger, skulle være så korrekt som muligt. Samtidig må det understreges, at han aldrig under sine ofte lange udrædninger, trods talrige sidespring og henvisninger til paralleltilløbende fra andre tider og steder, taber hovedtråden i sin fremstilling. Han har altid sit mål for øje og forfølger det stedigt og udholdende.

Det må dog for at fuldstændiggøre billedet af M. som skribent, ^{tilføjes at} Opt. Puleston, der har skrevet den biografi, hvorfra meget stof er hentet til dette foredrag, ikke lægger skjul på, at M., da han havde opnået en vis anerkendelse, i nogen grad skrev for at tjene penge, et også i vore dage kendt træk hos militære skribenter.

Men hvad var det da M. ^{isøvrigt} ville med sine betragtninger over sø-

magtens indflydelse på verdenshistoriens gang, og hvordan skabte han grundlaget for disse betragtninger?

Hvis jeg må tillade mig at citere hans forord til ~~sin~~^{hans} første store værk "The Influence of Seapower upon History 1660-1783", tror jeg at han bedre end nogen anden selv kan fortælle os det:

~~at~~ "Det egentlige formål med dette arbejde er en undersøgelse af Europas og Amerikas almindelige historie, særligt med hensyn til sømagtens indflydelse på denne histories forløb. Historikere har i almindelighed været ukendte med forholdene til søs, fordi de hverken har haft særlig interesse derfor eller særligt kendskab dertil, og derfor er de maritime kræfters indflydelse på de afgørende begivenheder blevet overset. Dette er endog meget rigtigere, når enkeltbegivenheder vurderes, end ved en generel vurdering af sømagts indflydelse. Det er nemlig ret let at ~~sige~~ udtrykke i almindelige vendinger, at brugen af og kontrollen over havet er og har været en betydningsfuld faktor i verdenshistorien, det er langt vanskeligere at finde frem til og vise den nøjagtige indflydelse af denne faktor på et bestemt tidspunkt. Og dog, hvis dette ikke gøres, vil godkendelsen af dens almindelige indflydelse forblive svag og urealistisk, fordi denne godkendelse ikke, som den burde, vil hvile på en række specielle tilfælde i hvilke den nøjagtige virkning er blevet klarlagt gennem en analyse af de nærmere omstændigheder i et givet øjeblik.

Jeg håber at det heraf er fremgået, at M ville bevise sømagtens almindelige betydelige indflydelse ved en nøje analyse af de enkelte strategiske situationer.

Denne opgave, som han selv havde stillet sig, er ^{det} tilsyneladende lykkedes ham at løse fuldt og helt, hvad jeg senere i min omtale af M.s betydning i samtid og eftertid skal vende tilbage til.

Takket være M.s gode almene orientering på det militærhistoriske område, og ^{blandt de, der har bidraget hertil} i ~~den forbindelse~~ må særlig fremhæves den tyske professor Mommsen's fremstillinger bl.a. ^{ved} af sømagtens betydning for Roms sejr i de puniske krige og franskmanden Jomini's behandling af landstrategien under Napoleon, var han i stand til i "Naval Strategy" at definere principper for krigsførelse til søs, der har vundet almindelig anerkendelse, og hvis anvendelse i vore dage jeg ^{vil} senere ~~skal~~ omtale.

Ganske vist er det ikke evnen til korte klare selvstændige definitioner, der er M.s store gave. I så henseende ynder han at holde sig til bl.a. Napoleon, der som bekendt havde en helt enestående evne til kort og koncist at angive sagens kerne.

Snarere må man sige, at M. gennem righoldig anvendelse af eksempler viser andres læresætningers og princippers anvendelighed - ofte med visse modifikationer - på søkrigen.

Han udnytter her Jomini's sætning om, at fortilfælde er illustrationer af principper, og indprenter sine læsere (disciple) det af Napoleon udtalte, at den rigtige indskydelse ofte vil være baseret på en erindring. Iøvrigt anvender han de ~~af Jomini's~~ ^{samme} ~~opstillede~~ definitioner på strategi og taktik, som Jomini.

M. understreger indtil trivialitet, at søkrigsførelse er en kunst, ikke en exakt videnskab, hvilket måske ~~kan virke~~ ^{kan virke} som lidt af en udfordring i ~~dette~~ ^{et krigs- eller selskab,} selskab, men det ~~er~~ ^{er} beroligende, at der undervises i "krigskunst" på den skole, hvorfra hovedparten af ~~dette~~ ^{et krigs- eller selskab,} selskabs medlemmer er udgået, mens der undervises i "søkrigslære" på søværnets officersskole!

Nogle af de hovedprincipper M. belyser er

Positionernes betydning.

Forbindelsesliniernes betydning, og i forbindelse med begge disse: Vigtigheden af forsyninger, i dette ords videste betydning, nemlig det vi på Nato-dansk kalder for logistic!

Og som alfa og omega: Offensivens nødvendighed!

Intet af dette er nyt, det ny er understregningen af princippernes gyldighed også til søs og påvisningen af de forskelle, der er m.h.t. deres anvendelse, ^{til søs og til landets.}

Således er forbindelseslinierne over havet, ^{Særlig} når vi taler om oceanerne, utallige og derfor langt vanskeligere at kontrollere end de i antal betydeligt mere begrænsede forbindelseslinier på landjorden.

Positionernes (basernes) betydning er afhængig både af beliggenhed, militær styrke og forsyningsmuligheder i det givne strategiske oplæg, og offensiven vil til søs først og fremmest påhvile den svageste dersom der efter en indledende fase er opstået en ligevægtssituation.

Allerede i sit allerførste essay udtrykte M klart, at de rådige militære midler altid måtte være afpasset efter den politik man ville føre, et af hovedtemaerne i al hans skribentvirksomhed om USA's militær politiske stilling. Et andet var hans understregning af i den givne situation at holde slagskibsflåden samlet for at undgå at en underlegen modstander slog ~~hver~~ hver del for sig.

Det er ikke sandsynligt, at M. inden første udarbejdelse af de foredrag, der er grundlaget for hans strategisk/historiske produktion, har haft kendskab til Clausewitz og dennes værk "Vom Kriege". M.s grundlag m.h.t. landstrategien var som nævnt Jomini og desuden en af Napoleons dygtigste modstandere, ærkehertug Karl af Østrig, men M. synes i

sine tankebaner allerede fra begyndelsen at have bevæget sig, om ikke ad de samme, så dog ad baner parallelle med Clausewitz's.

Han understreger at ny våben, ny teknik ofte giver ny taktik, men at dennes grundlæggende principper såvel som strategien og dens principper forbliver de samme.

Men først og fremmest påviser han sømagtens betydning for store konflikters forløb og deres afgørelse og grundlægger dermed, som den engelske kritiker professor Thursfield har sagt det, den søkrigshistoriske filosofi.

Som tidligere nævnt, var M i besiddelse af en i vore dage desværre usædvanlig dannelse og et grundigt kendskab til litteratur, historie, geografi og politik og specielt var han langt mere hjemme i landkrigens historie og strategi end de fleste søofficerer.

Han var klarsynet og fremsynet m.h.t. til sit lands forpligtelser i nutid og fremtid, var som nævnt med til at forberede USA's ekspansion i Stillehavet og indså klart Panamakanalens betydning *herfor*.

Det er vel af særlig interesse idag at bemærke, at han har udtalt at det er vanskeligt at se, hvorledes Rusland kan blive tilfredsstillende før det ^{har} nået en adgang til verdenshavene, der ikke kontrolleres af andre stater.

Han havde en dyb forståelse for økonomiske forholds indvirken på den historiske udvikling og deres medvirken til kriges opståen, førelse og resultater, uden at han derfor glemte betydningen af den enkelte politikers eller militære førers personlige egenskaber og indflydelse.

Allerede 1894 forudså han USA's voksende indflydelse på og deltagelse i verdenspolitikken og det store interesseløstfællesskab, der ville opstå mellem USA og UK, men han var så stærkt forankret i den af Monroe doktrinen ^{ledede} styrede traditionelle amerikanske udenrigspolitik, at han af hensyn til den og ^{al} den almindelige politiske opfattelse i USA tog afstand fra nogen nærmere tilknytning mellem de to stater, ja endog fra en traktat om tvungen voldgift de to imellem.

I forbindelse med dette sidste er det måske af interesse at citere hvad M. har skrevet om det nationale følelsesliv ved et krigsudbrud:

"I ethvert land følger regeringen i den ledetråd for ~~den~~ statens liv, som vi kalder den politiske retningslinie, en bestemt opførselsnorm.

Dette kan utilsigtet resultere i gnidninger med en anden stats politiske retningslinie. Under videre forhandlinger herom søger hver regering, der ^{er} fuldt klar over krigens rædsler, at opnå en fredelig løsning, men for befolkningen antager problemet efterhånden karakter af at være et spørgsmål om ret eller uret, og nationens følelser, der

ikke tager hensyn til den særlige egeninteresse som bevarelse af fremå siges at være, hidses op til at ville understøtte sine formodede retigheder med våbenmagt for at forsvare den anden egeninteresse som almindeligvis betegnes som selvrespekt eller ære."

M. havde selv en meget høj moral, hvilket vel bedst er kommet til udtryk i hans behandling af Englands mest kendte ^{og største} navn indenfor den sømilitære verden, Nelson. Det billede ^{sin Nelsons biografi} M. tegner af Nelsons liv og virke, af hans karakter og idealer, viser bedst hvilken retlinet og idealistisk personlighed M. selv var.

Hans forklaring på Nelsons karriere kan lettest antydes ved at henvise til H.C.Andersens eventyr "Kiokken", eller rettere til den almindelige udlægning af dette.

Tillid til sig selv og andre, tro, både på sig selv, på sin mission indenfor Royal Navy og sin historiske mission var det, der efter M.s opfattelse mere end noget andet gjorde Nelson til den store mand han var, og det er ligesom der gennem M.s egen virksomhed går en lignende stadig voksende tillid til ~~sig selv~~ ^{sin} egen opgave, ^{hans} mission, som den der skulle åbne sine kollegers og landsmænds øjne for den historiske sandhed, at de fleste store afgørende krige i den nyere tid har fundet og vil finde deres endelige afgørelse gennem afgørelsen af, hvem der behersker havet og forbindelserne over dette.

Jeg har allerede i et vist omfang forsøgt at give ~~mine tilhørere~~ et indblik i M.s position i hans samtid, men for helt at forstå den modtagelse M. fik i England under sin føromtalte sidste udkommando til søs, er det nødvendigt at nævne, at hans første bog, bogen om sømagtens indflydelse 1660-1783 udkom i England på et tidspunkt, hvor ~~diskussionen~~ ~~om~~ den engelske marines fremtid var til debat såvel i underhuset som i offentligheden, og at forkæmperne for en styrkelse af Englands forsvar til søs betragtede M.s bog som et af de vægtigste indlæg til fordel for deres synspunkter i denne debat.

Intet under at Admiralty og Royal Navy gav M. en begejstret modtagelse.

Men også i andre lande i Europa blev M. læst med forståelse. I Frankrig gav hans bøger stødet til en righoldig litterær virksomhed, særlig da M. på mange punkter er meget kritisk overfor traditionel fransk strategi og taktik til søs. Ganske vist giver han en god og udtømmende forklaring på den franske revolutions højst forskellige indflydelse på henholdsvis den franske hær og den franske marines effektivitet, men han anvender mest dette til et bevis for sin opfattelse af, at personelfaktoren spiller en større rolle end materielfaktoren, idet de franske skibe i sejkkrigsskibstiden skib for skib var bedre

end englændernes, men alligevel ^{altid}klarede sig dårligere under iøvrigt lige forhold.

I Tyskland, hvor bl. andre Kejser Wilhelm II læste M. med stor interesse, blev hans indflydelse af mere praktisk art, nærmest som i England. M.s fremhævelse af sømagts betydning har sikkert været medvirkende til at forme kejserens opfattelse: At Tysklands fremtid lå på havet.

Som allerede nævnt døde M. i begyndelsen af den første af dette århundredes ~~storkrige~~ de krige, der mere end nogen andre, har vist, hvor rigtig M.s opfattelse af sømagts alt overvejende indflydelse var. Han døde således også før den flåde, for hvis udvikling og anerkendelse han havde kæmpet, nåede op til paritet med den hidtil dominerende engelske flåde.

Man kan ikke se bort fra at første verdenskrigs forløb viste, at M.s tanker allerede da havde fået stor indflydelse i ledende marinekredse i England. Kontrollen med forbindelseslinierne over havet, udøvet ved først at fjerne alle tyske skibe fra havets overflade under for egentligt tysk område, og derefter at forhindre de på dette område tilbageværende i at bryde ud, er i fuld overensstemmelse med M.s ^{syns}understrøgning af de rette metoder til at hævde ~~søherredømmet~~ ^{syns}herredømmet.

Fra tysk side synes man ikke på tilsvarende måde at have haft øje for værdien af M.s læresætninger. Således skulle der gå helt hen til maj-juni 1916 før tyskerne for alvor forsøgte at følge M.s førnævte læresætning om, at det til søs er den svagere part, der må gribe til offensiven for at sprengte modstanderens blokade.

Ubådskrigen, der i sin form og sit omfang ikke var forudset af M., skønt han var opmærksom på nogle af ubådenes muligheder, synes i sit endelige forløb at bekræfte M.s teori om, at krigsafgørelse til søs ikke kan opnås ved angreb alene på handelsskibsfarten. Det er måske dog farligt at tillægge dette synspunkt for megen værdi, når det erindres, at det kun var en smal margin, der skilte England fra en forsyningsmæssig katastrofe på grund af tab af handelsskibstonnage både i 1. og 2. verdenskrig, og at USA's sejr i stillehavet for en stor del skyldtes deres ubådes effektive indsats overfor den japanske handelsflåde.

Efter 1. verdenskrig blev der i de officielle tyske admiralstabs værker lagt afgørende vægt på, at den tyske flådes udgangspositioner, jeg understreger ^{ordet} positioner, havde været for dårlige, et synspunkt, der fik stor indflydelse på tyske planer for krigsførelsen i 2. verdenskrig.

Hele anden verdenskrigs forløb blev da også en klar illustration af rigtigheden af de af M. opstillede og formulerede teser og principper.

England kæmpede i Middelhavet for at bevare sine positioner, særlig Malta, og derved bevare kontrollen med de på langs (E-W) gående vigtige forbindelseslinier, samtidig med at det af al magt søgte at afbryde de for fjendens krigsførelse i Afrika så nødvendige tværgående.

Kampen om Atlanterhavet blev en gentagelse i større målestok af 1. verdenskrigs tilsvarende begivenheder, hvorunder konvojsystemets gennemførelse under hele krigen sikrede det best opnåelige søherredømme omkring de enkelte konvojer.

De engelske bestræbelser for at opretholde blokade af Tyskland kronedes til sidst med held, ikke mindst på grund af Hitlers manglende forståelse for de større tyske enheders betydning og rette anvendelse.

Også den ulykkelige skæbne, der mødte de engelske slagskibe "Repulse" og "Prince of Wales" ved Malaya, fordi der blev sendt en utilstrækkelig styrke af stål, Japanernes angreb på Pearl Harbour og talrige andre begivenheder fortjener hver for sig en nøje vurdering i relation til Mahans læresætninger og i de allerfleste tilfælde vil man kunne konstatere, at man enten af manglende forudseenhed eller af manglende evne har syndet afgørende mod Mahan i de tilfælde, hvor det er gået galt.

Ligeså, da krigslykken havde vendt sig: Japan og Tyskland havde ved deres store sejre i begyndelsen af krigen opnået så vidt spredte "positioner", at de var åbne for angreb på så mange steder, at deres muligheder for effektiv modstand på alle fronter var stærkt begrænsede. M. advarer stærkt imod at forsøge at forsvare alle positioner. Man bør kun have få og forsvare dem med et mobilt forsvær, med en flåde. Japanerne tøvede for længe med at sætte deres ind i et koncentreret modangreb, og da de endelig gjorde det, ved Leyte i Philippinerne, førte de ikke stødet til bunds.

Selvfølgelig tilførte hangarskibe og fly søkrigsførelsen nye faktorer, og som af M. påpeget derfor ny taktik. Til gengæld bør det nok nævnes, at den meteorologiske faktor, der i M.s ungdom spillede den overvejende rolle, vinden, efter at have haft en underordnet rolle i den mellemliggende dampkrigsskibstid, igen kom frem i første plan, for hangarskibene ^{blev} er afhængige af vindretningen for at kunne starte og lande deres fly. ^h blot har dens virkning ^{fået} modsat fortegn, idet det i modsætning til ^{blev} sejlkrigsskibstiden nu er den læ position, der ^{gæver} mulighed for at gribe initiativet, når to hangarskibsstyrker mødes, da den, der er til luvart (~~i vindsiden~~), skal sejle bort fra modstanderen for at kunne operere med sine fly.

Efter anden verdenskrig, der indledede atomalderen og dermed nutiden, mærker vi stadig M.s indflydelse.

~~Den engelske Naval War Manual - jeg gør opmærksom på at nævnte publikation er "RESTRICTED" og at det efterfølgende afsnit derfor kun henvender sig til de tilstedeværende med henblik på aftensdiskussion og ikke ^{bev} omtales til udehforstående - indeholder en række kapitler, hvis formål er uddannelse af yngre officerer i de brede principper for engelsk søkrigsførelse, o. v. s.~~

~~Den giver den strategiske baggrund for anvendelsen af de forskellige Instructions, de taktiske publikationer om værnssamarbejde og våbenanvendelse.~~ *er simpelthen ; punkter*

~~Naval War Manual opstiller de 10 nu til dags almindeligt anerkendte krigens principper, hvoraf 6, nemlig:~~

Maintenance of Morale, Offensive Action, Concentration of Force, Flexibility, Cooperation og Administration (Logistics), kan føres direkte tilbage til Mahan, og de sidste 4,

~~hovedprincippet: Selection and Maintenance of the Aim, Security, Economy of Effort og Surprise~~ *implicit ligger i de af M. forfattede synspunkter vedrørende søkrigsførelse* *eller blot er nævnt med andre ord hos M.*

NATO Alene heraf turde M.s betydelige indflydelse på vore dages ~~britiske~~ krigsplanlægning og uddannelse klart fremgå *og de tilsvarende principper er anerkendt også i USA.*

Hvis man betragter et af disse principper, koncentration, nærmere, må man primært hævde, at atombomben repræsenterer den største kraftkoncentration, der hidtil er skabt i verden, på tilsvarende måde som de første krudtvåben gjorde det i deres tid.

Det vil imidlertid være interessant i denne forbindelse at fremdrage to af M.s synspunkter. Det første er i forbindelse med den vedholdende diskussion om forbud mod atomvåben på grund af deres umenneskelighed. M. udtalte i 1999 i anledning af drøftelserne af forbud mod anvendelse af giftgas følgende:

~~Sitat~~ " Den anke, at det er et barbarisk krigsmiddel er altid blevet anført imod nye våben, som ikke desto mindre alligevel til sidst har vundet indpas. I Middelalderen var det skydevåben, der betegnedes som grusomme. Senere er granater og for nylig torpedoer blevet betegnet således. Mig forekommer det at giftgasgranater ikke kan bevises at være inhumane eller unødvendigt grusomme krigsinstrumenter, ej heller at de ikke kan medføre afgørende resultater.

Jeg repræsenterer et folk, som er besjælet af et ixxigt ønske om at gøre krigsførelse human, men som alligevel kan komme i den situation, at det må føre krig, det gælder derfor for det om ikke gennem forhastede beslutninger at berøve sig selv midler, som det senere kunne betjene sig af med godt resultat." ~~Etat stat~~

Det andet synspunkt har umiddelbar relation til tankerne om krigsførelse i atomalderen. M. påpeger mangfoldige steder i sin produktion vigtigheden og rigtigheden af Napoleons maxime: Spred for at overleve, koncentrer for at kæmpe! Og intet er vel idag mere aktuelt.

For så vidt angår M.s betragtninger over søherredømmets alt overvejende betydning, må det indrømmes, at luftfartens og flyvevåbnenes udvikling i et vist omfang ændrer værdien af M.s betragtninger i grad, fordi søherredømmet ikke 100% er eneafgørende for forbindelserne mellem landene, men det må ^{på den anden side} huskes, at søen har aldrig kunnet beherskes 100 %.

Det forhold, der i landkrig må henføres under partisanvirksomhed, og derfor ofte betragtes som den egentlige krigsførelse uvedkommende, gør sig til søs gældende på en helt anden og langt stærkere måde.

Dels igennem den virksomhed som tidligere kapere og mindre krigsfartøjer, nu til dags først og fremmest ubåde kan udøve mod forsyningslinierne, dels fordi havet er så stort, at det aldrig vil være muligt selv for den stærkeste igennem længere tid helt at beherske alle dele deraf.

I de franske revolutionskrige kunne Napoleon, troxds engelsk søherredømme i Middelhavet komme både til Ægypten og tilbage og i 2. verdenskrig fik tyske blokadebrydere mange værdifulde laster hjem gennem de af de allierede kontrollerede farvande.

Flyvningen har i og for sig kun udvidet gyldigheden af M.s betragtninger, idet disse med få og lette omskrivninger også gælder for luftrummet så længe der er tale om bemandede fly, blot med de af fart og aktionsradius angivne begrænsninger. Det må blot samtidig erkendes, at søherredømmet også er blevet afhængig af luftherredømmet, på den måde, at det ikke kan hævdes under normale meteorologiske forhold om dagen uden at man råder over de nødvendige luftstyrker.

Det må huskes at forsyningstjenesten i vore dage spiller en større rolle end nogen sinde før og, uanset hvilke beredskabslagre, der er skabt i fredstid må og skal der på et eller andet tidspunkt betydelige forsyninger af massevarer som f.eks. brændstof frem til de kæmpende enheder og til civilbefolkningen.

Jeg tror at det vil være skæbnessvangert at lade sig lokke af den heldige gennemførelse af luftbroen til Berlin til at tro, at forsynings-

tjeneste i krig kan gennemføres effektivt ad luftvejen. Selv for landeveje og jernbaner er det vanskeligt at overtage den søbårne trafiks rolle. I England måtte man under 2.verdenskrig trods miner, ubåde og fly fortsat basere største delen af massevare-transporten indenlands på kystkonvojer, selvom landet har et af verdens tætteste jernbane-net og dette ikke var særlig medtaget af luftangreb på noget tidspunkt af krigen og sabotage praktisk taget ikke forekom.

Søtrafik må ^{altså} iføremmentlig stadig forudsættes som basis for krigsførelsen og derfor kommer M. stadig ind i billedet med fuld styrke.

Også M.s betragtninger om hvilke øer, der egner sig bedst til anlæg af baser er af stor aktualitet, idet M. går stærkt ind for at lægge baser på store øer, p. ng. af disses større ressourcer og den større mulighed for spredning. Dette forholds betydning sås tydeligt under USA's felttog i Stillehavet, hvor det gik langt lettere og hurtigere at erobre de japanske baser på de små koraløer Tarawa, Kwajalein og Eniwetok end de større vulkanske øer som Saipan og Okinawa.

Jeg håber ved disse eksempler at have påvist de rige muligheder der er for at drage paralleler mellem M.s betragtninger og moderne krigsførelse, både den der har fundet sted og den planlagte, men for ikke at trætte mine tilhørere yderligere, ~~jæg~~ vil jeg nøjes med at opfordre ~~Dem~~ ^{selv} til selv at prøve at stifte bekendtskab med M., idet jeg som undskyldning for mine bestrebelse kun vil anføre dennes ord om pligten til at meddele egne erfaringer til andre.

I en tale til De forenede Staters historiske selskab betonedes M. dette samtidig med at han fremhævede ^{den historiske} fremstillingen bør være båret af en central ide. Han fortsatte:

~~Her~~. "Fremstillingen kræver evner til analyse, indsigt og indlevelse i forbindelse med fantasi.

Og så naturligtvis evne til at give opfattelsen det rigtig e sproglige udtryk.

Alle enkeltelementer bør organisk og harmonisk sammensluttet om den bærende ide.

Denne kan godt være at belyse kampen mellem to modstridende principper, men for forståeligheden af den historiske fremstilling og for at lærere og tilhørere skal have noget ud af den, er det nødvendigt at historikeren gør sig klart ud fra hvilken opfattelse han vil fremstille sit stof." ~~afsluttet~~

Idet jeg under udarbejdelsen af dette foredrag også har bestrebt mig for at holde mig disse M.s ^{sammenh} principper for øje vil jeg endnu engang takke ^{S.L.S} (krigsvidenskabeligt selskab) ^{nu} der har givet mig anledning til at prøve at gøre ~~dets~~ medlemmer/bedre kendt med denne betydelige mand ~~og takke mine tilhørere for deres tålmodighed.~~